

Šilalė... Nedidelis žemės lopinėlis, prigludęs prie didžiausios šiamo krašte Medvėgalio kalvos. Čia, apylinkėse, kurias juosia Jūros ir Akmenos upės, daugybė kitų upelių, rajone, kurį išgarsino narsių žemaičių kovos su kryžiuočiais, kurio praėitį mena daugybė piliakalnių, alkakalnių, senkapių, gimė, augo, brėdo daug šiandien visoje Lietuvoje žinomų mokslo, kultūros vyrų. Vienas iš jų — aktorius JUOZAS SIPARIS.

Gimė Juozas Siparis 1894 metų vasario 26 dieną Kusių kaime. Į jį nuvažiuosime pasukę link Tenenių Šilalės-Pajūrio plentui. Vingiuotas jis, kaip ir pats aktorius gyvenimas. Viskas prasidėjo čia, šiame nedideliame kaime, kuris buvo išsistatęs ant Kupsčio ežero kranto. Prieš daugelį metų kaimo vietoje taip pat tyvuliavo ežeras. Pamažu jis nuseko ir čia atsikėlė gyventi žmonės. J. Sipario vaikystės kaimą jau mažai kas mena. Taip pat, kaip prieš šimtą metų, virva tik Tenenio upeliukas.

Anksčiau Siparius čia visi Cipariais vadino. Juozo Sipario tėvai žemės turėjo nedaug, dar ir ta pati buvo nederlinga, todėl šeima vertėsi sunkiai. Prasidėjus rusų-japonų karui, šio kaimelio žmonės dar labiau nuskurdo. Tuo sunkiu laikmečiu daugelis žemaičių, ieškodami skalesnės duonos, išvyko į Ameriką. Gelbėdamasis nuo skurdo ir manydamas Amerikoje surasti laimę visai šeimai, tėvas Vincas Siparis irgi išvyko ten. Bet... Laimės paukštės

drabužiui. Taip Juozas ir gyveno. Dieną dirbo geležinkelio valdyboje, vakarais mokydavosi ir vis laukdavo geresnių dienų, tikėdamasis, kad išsipildys jo jaunystės svajonės. Tokia jau žmogaus prigimtis: jis negali gyventi tik šia diena.

Juozas tada skyrėsi iš kitų gal tik tuo, kad niekad nesiskųsdavo nei dėl sunkių gyvenimo sąlygų, nei dėl per didelių darbų ir griežtos studijos darbo sistemos. Jo sugebėjimas ir noras dirbti galėjo būti pavyzdžiu kiekvienam, kuris pasišvenčia menui. Jo kelias į meną, į aktorinio meistriškumo viršūnes nebuvo lengvas — gyvenime pasikloviė tik savo jėgomis, savo atkakliu žemaitišku charakteriu.

Kaimo vaikas, anksčiau jau mėgėjų scenoje pajutęs teatro skonį, pirmąsias scenos meno pamokas gavęs lietuvių satyriniame "Vilkolakio" teatre, nebegalėjo įsivaizduoti savo gyvenimo be teatro.

Dirbdamas Kaune, jis sukūrė nepaprastai daug vaidmenų, nes tais laikais spektakliai buvo statomi labai greitai, kadangi suvaidinti jie taip greitai "aumirdavo". Atostogų metu, kai teatro sezonas baigdavosi, J. Siparis gastroluodavo po Lietuvos miestus su lietuviškos estrados pradininkais "Linksmisiais broliais", kurie linksmindavo žmones savo sukurtais kupletais bei intermedijomis. Tautos teatre J. Siparis dirbo iki 1925 metų. 1926-

TĖTUŠIS

Minime aktorius Juozo Sipario 100-ąsias gimimo metines

pagauti nepavyko, o Teklę Siparienę ir jos vaikus vargo skraistė dar labiau prispaudė. Juozo tėvas žuvo fabrike ir iš Amerikos nebesugrįžo.

Apie 1909 metus Siparienė, matydama, kad, dirbdama šią nedosnią žemę, šeimos neišmaitins, o tuo labiau neišmokslins vaikų, užmezgė kietu mazgu nedidelį mantos ryšulį ir iškeliavo į Tauragę. Čia ji dirbo įvairių fizinių darbų. Juozas tęsė mokslą. Tauragėje jis labai susižavėjo vaidinimais, ir pats pradėjo dalyvausti dramos saviveikloje. Tada jam dar net nesapnavosi aktorius profesija...

Pirmojo pasaulinio karo metais Siparių šeima persikėlė gyventi į Raseinių apskrities Nemakščių bažnytkaimį. Po Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo (nuo 1918 metų) Juozas įsidarbino valsčiaus raštinėje sekretoriumi. Nuolat ir labai artimai bendraudamas su žmonėmis, jis gerai pažino to meto gyvenimą, valstiečių buitį, jų santykius (tas jam ateityje labai pravertė, kuriant įvairius vaidmenis). Dirbo čia neilgai. Sužinojęs, kad Kaune kuriamas satyros teatras, išvyko ten. Išlaikęs stojamuosius egzaminus, 1920 metais J. Siparis pradėjo studijuoti pas režisierių A. Sutkų.

Laikas buvo toks, kad nebuvo galima tikėtis, kad kažkas pasirūpins neturtingu studentu. Visur buvo matomos Didžiojo karo, vokiečių okupacijos pėdsakai. Apie kokias nors stipendijas nebuvo ko ir svajoti. Jaunuolis, ryždamasis siekti mokslo, turėjo pagalvoti ir apie tai, kaip užsidirbti duonai ir

1940 metais jis sukūrė daug įdomių vaidmenų Kauno Valstybės teatre. Labiausiai J. Siparis mėgo B. Dauguviečio statomus spektaklius bei P. Vaičiūno komedijas.

1940 metais R. Juknevičiui pradėjus organizuoti teatrą Vilniuje, į jį buvo pakviestas ir J. Siparis. 1944 metais, praūžus karui, jis buvo paskirtas Akademinio dramos teatro direktoriumi. Šiame teatre jis sukūrė daug vaidmenų, bet tur būt daugiausiai meilės idėjo į Vingį "Marčioje". Šis jo vaidmuo, kaip savo atsiminimuose rašė J. Sipario sūnus Rimantas, "liesiog blizgėjo juvelyriniu išbaigtumu, tryško iš scenos pilnakrauju "žemaitišku" personažu..."

1945-1949 metais J. Siparis vadovavo Akademinio dramos teatro studijos kursui, o 1953-1958 metais dar dirbo ir Lietuvos konservatorijos meno katedros dėstytoju. Čia dėl tiesumo ir atvirumo santykiuose su studentais jis buvo pramintas "tėtušiu".

"Jis visada buvo toks, koks yra, ir niekam net neateidavo į galvą suabejoti, ar tinka auklėtoji dantis su auklėtiniais savo asmeniškais pergyvenimais. J. Sipariui viskas tikdavo, viskas mas žavėjo, nes viskas buvo nušviesta jo asmenybės patrauklumo..." — 1970 metais, jau po aktorius mirties, savo atsiminimuose "Mūsų tėtušis" rašė Povilas Gaidys. Aktoriaus 75-ųjų metinių sukakties proga A. Kernagis atvirame laiške rašė: "...Norėjote, kad mes būtume tokie pat

darbštūs, todėl visada rasdavot laiko pažiūrėti jauniausiojo aktorius darbą, o po to atvirai ir nuoširdžiai paanalizuoti trūkumus bei įvertinti tai, kas gera. Visada buvote negailėstingas, nors ir mažiausiam abejingumui darbe. O kaip sielojotės ir rūstaudavot, nusižengus teatro etikai! Kiek trūso idėjote, kovodamas už mūsų sceninės kalbos kultūrą!.. Švęsdami Jūsų 75-ųjų metinių sukaktį, iš visos širdies prisipažįstam, kad pasigendame Jūsų "tėtušiško" pabarimo ir draugiško patarimo, norime matyti Jus sveiką, kupiną jaunatviško optimizmo ir linkime, kad visokios "negalios" netrukdytų Jums kuo dažniau apsilankyti į savo teatrą, kuriam Jūs atidavėt tiek kūrybinės energijos ir sveikatos..."

Po metų J. Sipario jau nebebuvo...

Juozas Siparis mirė 1970 metų balandžio 5 dieną Vilniuje.

Sunku įvertinti ir išmatuoti šio žmogaus nuveiktų darbų dydį. Iš J. Sipario kolegų atsiminimų ir kitos turimos medžiagos matome, kad lietuviško teatro gyvenime jis nutiesė platų ir gražų vieškelį, kurio pradžia mūsų, Žemaičių krašte. Čia jis įmynė pirmąsias savo pėdas, ir todėl nei laikas, nei įvykiai nepajėgūs jo atminimo užnešti užmaršties dulkėmis.

Aldona Gedvilienė
Šilalė